

RITURI ȘI DANSURI TELURICE DE VLAD BURLEA – ASPECTE ALE VALORIFICĂRII SURSEI FOLCLORICE

TELLURIC RITES AND DANCES BY VLAD BURLEA – ASPECTS OF VALORIZING THE FOLKLORIC SOURCE

ELENA MARDARI

doctorandă,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,

<https://orcid.org/0000-0003-3460-3419>

CZU 785.7:781.61

DOI <https://doi.org/10.55383/iadc2026.90>

Studiul analizează tripticul „Rituri și dansuri telurice” de Vlad Burlea, urmărind modul în care sursa folclorică este valorificată la nivel semantic și structural, în absența unor citate muzicale concrete. În cazul dat, se evidențiază faptul că, deși lucrarea aparține esteticii muzicii noi, ea este condusă de o axă a conceptului general de sorginte arhaică. Sunt explorate mecanismele prin care elemente ale limbajului popular, precum structurile ritmice, accentele metrice și stilul ornamental, sunt integrate organic în țesătura sonoră contemporană. Concluziile subliniază capacitatea compozitorului de a evoca ethosul dansului popular prin sugestie și penetrare profundă a modelului folcloric, transformând referința tradițională într-o experiență conceptuală abstractă, dar recunoscutibilă la nivelul expresiei.

Cuvinte-cheie: sursă folclorică, dans, creație de cameră, Vlad Burlea, limbaj muzical

The work of composer Vlad Burlea offers a vast field for the study of various aspects related to musical art, compositional techniques, tradition and modernity, etc. The theme of incorporating folkloric sources in Vlad Burlea's works represents a distinct subject, within which we can identify different levels of this phenomenon: from the direct use of folk material and its passage through the creative and compositional filter specific to academic music (of the chamber orchestra, the symphonic orchestra, the piano, and others), to the absorption of elements of musical folklore into a complex texture that reveals a sophisticated contemporary compositional language. “Chișinăul de cândva” for flute and string orchestra is a compelling example of the use of folklore in compositional creation.

Keywords: folkloric source, valorization, compositional creation, Vlad Burlea, musical language

Introducere

Opusul *Rituri și dansuri telurice*¹²² prezintă un ciclu din trei lucrări scrise pentru pian, declamator și ansamblu orchestral: vioară, violoncel, flaut, clarinet în B și percuție (2017). Fiecare parte are un titlu: partea întâi – *Rumeondra – fata care dansează*, partea a doua – *Cornul lunii* și finalul – *Călușul*. Creația dată a fost dedicată aniversării de 30 de ani ai ansamblului *Traiect*, fondat în anul 1982 de către compozitorul Sorin Lerescu, cu scopul de a promova valorile muzicii contemporane românești și internaționale: „TRAIECT a devenit în toți acești ani o rampă de

¹²² <https://www.youtube.com/watch?v=GMj7HQAdbO8>

lansare a interpreților de muzică nouă și, totodată, un creuzet al experiențelor componistice de ultimă oră. TRAIECT a lansat, în prezențele sale pe podiumurile de concert, un adevărat program de stimulare a creației autohtone” [1]. În această lucrare Vlad Burlea implementează principiul de teatralizare, aplicând diverse procedee. Fiecare parte are propriul sinopsis, care este recitat de declamator, astfel este transmis nemijlocit mesajul ideatic, unde este redat întreg peisajul muzical, care creează, totodată, efectul de basm, fantezie.

Prima parte Rumeondra – fata care dansează

Rumeonda are următorul sinopsis: *Fata interpretează un dans ritualic cunoscut numai de ea./Forțele telurice vor să-i fure dansul/Inocența și puritatea fetei salvează dansul.* Din punct de vedere al limbajului muzical și al elementelor de scriitură componistică, evidențiem o abordare modernă, cu armonii disonante, utilizarea frecventă a clusterelor, cromatismelor, tehnicile componistice contemporane precum sonoristica, elemente de poantilism ș.a.

Structura arhitectonică, a primei părți reprezintă o formă cu variațiuni, care poate fi reprezentată schematic în felul următor (**Tabelul 1**):

Tabelul 1

Introducere	A	Punte	A ₁	Punte	A ₂	A ₃	Punte	A ₄	Coda
1-4	5-31	32-34	35-87	88-90	91-103	104-135	136-140	141-159	160-165

În introducere evidențiem în partida instrumentelor de percuție canavaua ritmică care este axată pe o formulă specifică sistemului ritmic aksak, ce predomină pe tot parcursul lucrării. Este ritmul dansului pe care îl execută o fată – *Rumeondra*. Acesta este dizolvat pe parcurs într-o substanță ritmică constantă, dar capricioasă: dansul ritual și anturajul se împletesc firesc. Secțiunea A debutează cu motivul tematic de bază, interpretat la pian, vioară și violoncel, formula ritmică din introducere și o melodie unduioasă la măsura de 9/8, care ulterior este preluată de către flaut și clarinet (mm. 16-31), în registrul acut și cu unele varieri (**Exemplul 1**):

Exemplul 1. *Vlad Burlea, Rituri și dansuri telurice, partea întâi, Rumeondra, secțiunea A, segmentul introductiv*

Piano

Violin

Cello

mp

con mediatore 0

În textura muzicală se impun formule intonaționale repetitive, rotative, în mișcare perpetue, ceea ce ar ilustra necesitatea execuției neîntrerupte a dansului ritual. Totodată, autorul folosește efecte sonore, precum *frullato* și *tril*, elemente de *poantilism*, care contribuie la conturarea imaginii concepției ideatice. Între secțiuni există o mică punte (mm. 32-34), cu indicația *Lento rubato*, ce are rolul de trecere și, totodată, de pregătire a următorului segment sonor din prima parte. Linia melodică a punții, chiar dacă este mică, o putem cataloga ca un motiv muzical, unde autorul utilizează elemente din tehnica componistică contemporană, în cazul dat – procedeul sonoristic *with winds* cântat la flaut, ce creează efectul multi-fonic și, respectiv, demonstrează încheierea primului segment muzical. Ulterior, urmează secțiunea A₁, care, la fel ca precedentă, începe cu motivul de bază la pian, vioară și violoncel, pe același ritm, dar dezvoltat de către clarinet și flaut prin pasaje scurte pe durate de optimi și încheiate cu sunete de înălțime nedeterminată. Totodată, constatăm o stratificare melodică în textura muzicală: vioara și violoncelul cântă melodia de bază (segmentul a), iar clarinetul și flautul interpretează în terță altă melodie (**Exemplul 2**):

Exemplul 2. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea întâi, Rumeondra, secțiunea A₁, segmentul melodic a*

Fl.

B♭ Cl.

Lento rubato

ppp

În măsurile 88-90 identificăm din nou puntea de legătură, identică cu cea din secțiunea precedentă, la fel cu indicația *Lento rubato* și cu utilizarea de către autor a aceluiași procedee sonoristice. În secțiunile A₂ (mm. 91-103) și A₃ (mm. 104-135) se produce dezvoltarea melodiei din secțiunea A₃ și executarea ei de către ambele grupuri instrumentale: vioară, violoncel; clarinet și flaut în acompaniamentul pianului și formulei ritmice în aksak la percuție, ajungându-se la

culminația întregii lucrări (**Exemplul 3**).

Exemplul 3. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice*, partea întâi, Rumeondra, secțiunea A₃



În măsurile 136-140 se creează puntea și pregătirea ultimei secțiuni A₄ (mm.141-159), o ultimă variere a temei inițiale (A (mm. 5-31). Lucrarea încheie cu Codă scurtă (160-165), la măsura *Ad libitum*, în partida flautului, bazată pe o sursă sonoră pe înălțime nedeterminată, astfel creând efectul de suspans tensionat, prezent în întreg materialul sonor al părții întâi. În măsurile 163-165 evidențiem la nuanța de forte o consunare formată din 5 P în partida violoncelului și a violinelor, iar la pian o consunare formată din 3M și 2M, în timp ce în registrul acut al flauților sună sunetul re. Toate acestea amplifică și mai mult caracterul încordat și concentrat al lucrării.

Partea a doua, Cornul Lunii

Această parte are următorul sinopsis: *În lumina palidă a semilunii, bărbați și femei rostesc textul magic, textul descântecului de dragoste, preluat din folclor. Ei încep să se miște în ritmurile sale, toți și fiecare în parte. Cornul lunii se oglindește palid în sticla geamului. Declamatorul rostește: Lună, lună Vărgălună./ Tu ești mândră și frumoasă/ A nopții crăiasă. Lună, lună, tu ai cal, dar brâu nu ai/ N-ați ție brâu și fă calului frâu./ Lună, lună, lună Vărgălună./ Tu ești mândră și frumoasă/ Lună, a nopții crăiasă. Lună, lună, să faci brâu calului meu/ Să mergi după ursitul meu/ Lună, lună Vărgălună./ Tu ești mândră și frumoasă/ Mândră și frumoasă/ Lună, a nopții crăiasă. Textul descântecului este diseminat pe parcursul părții, închegând structura arhitectonică, în care se conturează forma strofică (**Tabelul 2**).*

Tabelul 2

A	B	A	C	A
mm. 1-13	14-24	25-48	49-63	64-70

Dat fiind faptul că se rostește un descântec, autorul a ținut cont de particularitățile interpretării acestuia, ne referim la execuție *parlando rubato*, dar cu o anumită structură ritmică, ce creează periodicitate. Este efectul „tirbușonului”, specific descântecului. Declamatorul rostește textul cu o voce de o intensitate anumită, *parlato*. Astfel, „funcția descântecului este readucerea stării de echilibru organismului prin vindecarea bolilor fizice și sufletești, alungarea duhurilor necurate și desfacerea vrăjilor făcute asupra bolnavului. Descântecul este parte componentă a unui

ritual sau chiar reprezintă un ritual, fiind interpretat în anumite condiții legate de loc, timp și anumite reguli de interpretare și transmitere (...). Declamatorul îl recită într-un mod anume, cu glasul prefăcut (mai puternic sau mai slab decât obișnuit) în șoaptă, însoțit de mărirea sau micșorarea tempoului, în dependență de scop și experiența personală a performerului” [2].

Secțiunea A (mm. 1-13), care îndeplinește funcția de refren are versurile – *Lună, lună, lună Vărgălună./ Tu ești mândră și frumoasă/ A nopții crăiasă.* În partida pianului sună intervale de secunde mici, *lamento*, iar la vioară și violoncel – cvarte perfecte, ceea ce exprimă întocmai caracterul descântecului. Ea se termină cu o încheiere instrumentală în tehnică aleatorie, executată la flaut și procedeul sonoristic *with winds* interpretat la fel de flaut. Secțiunea B (mm. 14-24) conține textul *Lună, lună, tu ai cal, dar brâu nu ai/ N-ai ție brâu și fă calului frâu.* Semnificația mesajului este amplificată prin efecte sonoristice, tehnica aleatorie și sunete nedeterminate intonațional în partida flautului. Deznodământul discursului muzical, secțiunea C (mm. 49-63) este realizat pe versurile: *Lună, lună, sa faci brâu calului meu/ Să mergi după ursitul meu*, marcate instrumental cu procedeele sonoristice: *glissando-uri*, tehnică *aleatorie* (5 sec.), pasaje ascendente în partidele flaut și clarinet pe sunete nedeterminate intonațional, *clustere* la pian, ceea ce amplifică misterul descântecului. Ulterior, intensitatea discursului dramatic este în descreștere până la nuanța de *pp*. Partea a doua încheie pe versurile refrenului – *Lună, lună, lună Vărgălună./ Tu ești mândră și frumoasă*, însoțite de un *glissando* la flaut (**Exemplul 4**).

Exemplul 4. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea a doua, Cornul Lunii, refrenul*

Flute

Lu - na, lu - na Var - go - lu - na Tu esti man - dra

parlando

Clarinet in Bb

Lu - na, lu - na Var - go - lu - na Tu esti man - dra

Partea a treia Călușul

Partea a treia din ciclul *Rituri și Dansuri telurice* are titlul *Călușul* – un dans cunoscut din repertoriul interpretat de grupul de bărbați în cadrul obiceiului *Călușarii*, care se practica în perioada de primăvară-vară a ciclului calendaristic, de sărbătoarea *Rusaliilor*. Una din funcțiile călușarilor era purificarea și alungarea spiritelor malefice din sate, de la stâne, de pe câmpuri și alte locuri, unde executau dansurile rituale: „Datina Călușarilor înlănțuie trăirea neîntreruptă a strămoșilor noștri ce ne amintesc că suntem fii ai vetrei solare, unde vortexurile cosmice, energiile solare, sunt semnalate permanent în inițierile străvechi. Vechea religie este codificată în acest joc ceremonial, depozit unic și universal de viață” [3]. Vlad Burlea asociază semanticii dansului

Călușul un subiect literar, direcționând ascultătorul spre un obiectiv concret, text preluat din folclor: *S-a luminat de-a binelea. Flăcăii se întorc de la cosit fân, obosiți dar bucuroși, e multă iarbă vara aceasta. În cale le iese o lăuză și îi roagă să joace în fața porții să-i crească pruncul ca ei, mare și voinic.*

Sursa folclorică este valorificată, în primul rând, la nivel semantic prin semnificația ritualului sacru axat pe dansul bărbătesc *Călușul*. Acest nivel de valorificare este completat cu nivelul de abordare creativă a diferitor elemente ale limbajului muzical folcloric, ne referim la ritm, ornamentarea melodiei, ison ș.a. Toate, în ansamblu, conlucrează la redarea conținutului cu tehnicile componistice specifice muzicii contemporane, precum: izoritmia, asimetria, ostinato, sonoritatea ș.a.

Dansul începe la nuanța de *forte*. Linia melodică este trasată în partida viorii, iar pe parcurs va fi dublată de partida clarinetului. Pianul debutează pe clustere: sunetele *do, re, mi, fa, sol*. Organizarea ritmică a clusterelor dar și formulele ritmice din acompaniament pe parcurs ne amintesc de tipul de dans bătută-horă (**Exemplul 5**).

Exemplul 5. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea a treia, Călușul, secțiunea A*

În continuare acest material muzical va fi tratat variațional, dublări în octavă, alternarea accentelor pe timpi slabi și tari, ceea ce conferă instabilitate metrică, dar și senzația de mișcare, magie, forță (**Exemplul 6**).

Exemplul 6. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea a treia, Călușul, secțiunea A₁*

Grupul instrumentelor de suflat din lemn preiau tematismul și amplifică sonoritatea, continuând modalitățile precedente de tratare a tematismului. Salturile permanente la interval de

octavă, creșterea constantă a sonorității creează efectul de instabilitate, spațialitate, se produce o dinamizare amplă (**Exemplul 7**).

Exemplul 7. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea a treia, Călușul, secțiunea A*



În textura muzicală complexă și limbajul de factură modernistă transpar, în procesul de tratare și variere a tematismului, elemente ornamentale specifice muzicii folclorice, obținându-se o colorare în stil popular a sonorității (**Exemplul 8**).

Exemplul 8. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea a treia, Călușul*



Compozitorul utilizează aici efectul de tropăit, întregind astfel arsenalul compozițional divers aplicat în creația analizată (**Exemplul 9**).

Exemplul 9. Vlad Burlea, *Rituri și dansuri telurice, partea a treia, Călușul*



La unison, pe *tutti* în registrul înalt, atingând sectorul culminat al acestei părți, dinamic și de o sonoritate complexă, *Călușul*, dar și întreaga creație, încheie în extaz, forță și magie, cu convingerea că ritualul va avea efectul scontat.

Concluzii

Așadar, chiar dacă lucrarea *Rituri și dansuri telurice* pentru ansamblu instrumental a lui Vlad Burlea este o lucrare ce aparține, din punct de vedere compozițional, etapei moderne, așa-numita etapă a „muzicii noi”, și nu vom identifica o sursă muzicală concretă inspirată din folclor, în pofida subiectelor care deschid nemijlocit perspectiva unor citări sau preluări tematice, valorificarea sursei folclorice se pretează la nivel semantic, producându-se o penetrare profundă sub forma unei axe a conceptului general al creației. În jurul acesteia rulează sclipiri de elemente

ale limbajului muzical folcloric, precum structuri ritmice, accente metrice, care amintesc de dansul popular, stilul ornamental specific muzicii instrumentale folclorice.

Referințe bibliografice

1. *Despre Traiect*. Disponibil: <https://traiect.wordpress.com/ganduri-despre-traiect/> [accesat 2026-02-17]
2. *Descântecul*. Disponibil: <https://www.patrimoniuiaterial.md/ro/pagini/registrul-fi%C8%99elementelor-de-patrimoniu-cultural-imaterial-cunostin%C8%9Be-practici-%C8%99i-simboluri/desc%C3%A2ntecul> [accesat 2026-02-17]
3. COTAN-PRUNĂ, Olimpia. *Călușarii - purtători de semnificații cultice străvechi*. Disponibil: <https://www.dacoromania-alba.ro/nr96/calusarii.htm> [accesat 2026-02-17]
4. AXIONOV, Vladimir. Exponentul folcloric în spectrul stilistic al muzicii instrumentale a compozitorilor din Moldova. In: *Cercetări de muzicologie*. Chișinău: Știința, 1998, p. 73–87. ISBN 9975-67-071-7.